

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2019

1. Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské zodpovědnosti.

V roce 2019 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2019 Úřad pokračoval již čtvrtým rokem v práci na projektu financovaném Evropským sociálním fondem v rámci Operačního programu Zaměstnanost s názvem Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Projekt byl zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu. Předmětem projektu byla systémová změna v řešení případů na Úřadě a posílení kompetencí zaměstnanců v přímé péči při zapojování názoru dítěte. Dále bylo předmětem plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadě realizují, a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

Počátkem roku 2019 bylo na Úřadu 47 systemizovaných míst, z nichž 38 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 7 míst jako místa pracovní. Na těchto systemizovaných místech bylo zaměstnáno k 31.12.2019 celkem 48 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: 1 vedoucí služebního úřadu (ředitel), 1 ředitelka odboru právního a současně zástupkyně ředitele, 1 ředitelka odboru administrativního, 18 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 4 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), dále 22 administrativních zaměstnanců (z toho 1 vedoucí oddělení administrativního, 1 vedoucí oddělení ekonomického, 1 řidič, 1 vedoucí sekretariátu, 2 účetní, 1 systémový integrátor, 1 personalistka, 4 administrativní pracovnice, 10 projektových zaměstnanců OPZ).

Pro projekt ESF v ČR (v rámci programu Operační program Zaměstnanost), bylo vyčleněno 6 systemizovaných míst, na kterých bylo zařazeno celkem 10 zaměstnanců.

V roce 2019 byla vyhlášena 4 výběrová řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2019 složilo celkem 8 zaměstnanců v pracovním poměru na služebním místě. V prvním čtvrtletí roku 2019 proběhlo pravidelné služební hodnocení státních zaměstnanců a pracovní hodnocení zaměstnanců za rok 2018.

V roce 2019 bylo založeno 2 047 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána odborná agenda Úřadu. Ke konci roku 2019 evidoval Úřad celkem 8 243 živých spisů, což představuje nárůst o 17 % oproti roku 2018.

Počet odeslaných a došlých písemností se lehce snížil oproti roku 2018. V roce 2019 došlo na Úřad 27 430 dokumentů, odesláno pak bylo 28 486 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovník) při vyřizování agendy uskutečnili 10 786 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů byla obdobná jako v roce 2018 – 43 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2019 se uskutečnilo 340 osobních jednání s klienty Úřadu. Zástupci Úřadu se účastnili 105 ústních jednání u soudů po celé České republice v postavení kolizního opatrovníka dětí. V roce 2019 došlo ke změnám ohledně personálního obsazení oddělení psychologů. Pozice sociálního pracovníka byla zrušena. I přes to došlo k nárůstu v intenzivní práci s rodinou (tzn. opakovaná a systematická práce s náročnými případy, kde je zvýšené riziko negativního dopadu interparentálního konfliktu). V roce 2019 se oddělení psychologů intenzivněji věnovalo 60 rodinám (případům), ve kterých figurovalo 90 dětí.

V souladu s participačními principy a hodnotami Úřadu bylo Úřadem kontaktováno 150 dětí za účelem informování o případu, zapojení, zjištění jejich názoru atd. S dětmi bylo realizováno 34 osobních setkání, 16 telefonátů a odesláno 159 dopisů dětem. Ve 14 případech také reagovalo přímo dítě. Participační principy a praxi Úřadu také zaměstnanci prezentovali na různých fórech (zejména tzv. kolaborativní workshopy a odborné konference).

Podrobnosti včetně srovnání s roky 2016 až 2019 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2016	2017	2018	2019
Doručená pošta	36 367	34 283	33 531	27 430
Odeslaná pošta	33 272	30 629	29 399	28 486
Telefonáty	9 729	9 918	10 524	10 786
Nové spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	971	897	941	927
Nové spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	299	296	291	302
Nové spisy - agenda SPR	452	481	621	633
Nové spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	30	20	26	28
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	52	48	19	24
Nové spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	2	1	-	2
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	2	3	1	2
Nové spisy - agenda PR	23	23	16	15
Nové spisy - agenda K	66	69	55	50
Nové spisy - agenda SZ	28	45	79	41
Nové spisy - agenda SP	11	7	-	5
Nové spisy – agenda SZO	-	-	18	18
Živé spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	3 228	3 310	3 407	4 098
Živé spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	1 667	1 622	1 565	1 790
Živé spisy - agenda SPR	1 392	1 484	1 478	1 807
Živé spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	399	357	345	366
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	176	189	173	170
Živé spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	2	2	2	4
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	4	5	6	8
Živé spisy celkem	6 868	6 969	6 976	8 243
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	26 709	27 253	25 457	31 202
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	15 017	17 732	17 318	18 494

Tab. 1: Srovnání agendy Úřadu 2016 až 2019

Odborná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty (tzv. koordinátory případu) rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k nutnosti provádění personálních změn koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2019 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii a pro studenty právnických fakult, pro odborná profesní sdružení (Spolek rodinněprávních a opatrovnických soudců, Společnost pro sociální pediatrii, Vnitřní soudní síť Ministerstva spravedlnosti, Unie rodinných advokátů), nestátní neziskové organizace a subjekty pečující o děti (dětské domovy, pěstounské organizace).

Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí.

Úřad působil jako poskytovatel odborné praxe pro studenty právnických fakult, zejména právnických fakult Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci. Úřad byl také nápomocen řadě studentů při vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státům tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska a balkánských států (Srbsko, Černá Hora).

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, jednotlivými Úřady práce, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2019 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí, a tedy delších reakčních dob. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak

lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla pak probíhá plynule.

V roce 2019 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským Úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného zejména v případech, kdy povinný není zaměstnán a je osobou samostatně výdělečně činnou.

V roce 2019 došlo k významnému nárůstu vymoženého výživného, a to o 7 % při vymáhání výživného z České republiky a dokonce o 21 % při vymáhání výživného z ciziny.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a výjimečně vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné pro rozvedené manžely či manželky).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřady práce, na něž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům:

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejpočetnější oblast agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik právnických referentů. Stále zde výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku.

Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je v zásadě dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách. Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněné přímo v soudním řízení na základě plné moci. Slovenský ústřední orgán až po určité době podává na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti, soudy rozhodují cca po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Postup při vymáhání výživného prostřednictvím exekutora je zdlouhavý a poněkud nepřehledný.

V případech vymáhání výživného pro oprávněné s pobytem ve Slovenské republice Úřad jedná jako obecný zmocněnec na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) v souladu s § 26 odst. 2 občanského soudního řádu. V roce 2019 se vymahatelnost zlepšila, a to z důvodu nízké nezaměstnanosti a vyšších výdělků v důsledku zvýšení minimální mzdy.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných anebo mnohdy nemožnost zjistit pobyt či jakékoli informace o pohybu povinného na území České republiky. Občané Evropské unie mají svobodu pohybu po celé unii a nemají povinnost se v České republice přihlašovat k pobytu: Mnozí povinní jsou státními občany Slovenské republiky a vypátrání jejich skutečného pobytu v České republice je mnohdy obtížné.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze v několika starších případech stále pokračuje, případně se dokončuje, spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová. Německý ústřední orgán trvá na používání německého jazyka při komunikaci s výjimkou základní běžné komunikace, což v první polovině roku 2019 bylo s ohledem na personální situaci oddělení právní pomoci obtížné. V druhé polovině roku již komunikace probíhala bezproblémově.

Častěji se objevují případy vymáhání výživného proti rodičům, kteří v Německu pouze pracují a nemají tam stálé bydliště (tzv. „pendleři“). To přináší problém s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný rodič je na toto zpravidla předem upozorněn.

V rámci agendy vymáhání výživného se objevují případy, kdy německý místní orgán sociálně-právní ochrany dětí (Jugendamt) žádá o sdělení informací o adrese, zaměstnavateli a příjmech pravděpodobně pro řízení o určení výživného. V těchto případech je při potvrzení doručení místní orgán informován o správném postupu při žádání informací přes německý ústřední orgán a následně je odpověď přeposílána přes německý ústřední orgán, nikoli přímo místnímu orgánu.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále na dobré úrovni. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc ze strany advokátů. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce ovšem není jednotná.

V roce 2019 pokračoval trend zvyšování počtu návrhů o vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Po dosažení věku 18 let dítěte zastupování rakouským úřadem automaticky končí, výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Přechod této pohledávky není obvykle signalizován Úřadu a je třeba složitě dohledávat kontakt (spisovou značku) na konkrétní vrchní zemský soud.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) probíhá na dobré úrovni. Nicméně vždy záleží na tom, v jakém kantonu se povinný nachází, protože od toho se odvíjí kvalita a způsob následné spolupráce. Pro účely podání žádosti o vymáhání výživného jsou vždy shromažďovány veškeré podklady v úředním jazyce daného kantonu, nejčastěji se jedná o německý jazyk, v ojedinělých případech jde o jazyk francouzský, případně italský. V případě francouzských a italských kantonů představuje

problematický jev následná přímá komunikace s konkrétním švýcarským úřadem, jelikož je většinou vyžadována komunikace v úředním jazyce daného kantonu, tudíž ke spolupráci nepostačuje pouhá znalost německého či anglického jazyka.

Velká Británie

V průběhu roku 2019 došlo ke konečnému dojednání data a způsobu vystoupení Velké Británie z Evropské unie. K vystoupení došlo dne 31. 1. 2020. Bylo sjednáno přechodné období trvající do 31. 12. 2020, v rámci přechodného období se bude k Velké Británii zásadně přistupovat jako k členskému státu a budou nadále aplikovány všechny právní předpisy EU. V případě spolupráce v oblasti mezinárodního rodinného práva se tedy nadále uplatní nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Výživné je vymáháno ve spolupráci se třemi ústředními orgány na území Spojeného království. Jedná se o ústřední orgán pro Anglii a Wales, ústřední orgán pro Skotsko a ústřední orgán pro Severní Irsko.

Při spolupráci s Anglií a Walesem se Úřad nadále běžně obrací přímo na soudní orgány, které zastupují oprávněné v řízení o výkon rozhodnutí. Spolupráce s ústředními orgány Skotska a Severního Irsku probíhá pouze přímo s ústředními orgány. Je třeba poznamenat, že naprostá většina případů vymáhání výživného probíhá na území Anglie a Walesu. Případy vymáhání výživného ve Skotsku a Severním Irsku nejsou četné, jedná se řádově o jednotky případů.

V roce 2019 Úřad vyřizoval několik žádostí o vymáhání výživného podaných z Velké Británie. V minulosti byly takové žádosti spíše ojedinělé.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Nová spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2019 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z 23. 11. 2007.

Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, New York a California.

Problematické zůstávalo vymáhání dlužných částek, které americké orgány vymáhají pouze v předem stanovených nízkých částkách, přičemž mimořádné platby nebo vyšší jednorázové splátky jsou vymáhány sporadicky a je třeba počítat s dlouhou dobou splácení. Orgány obvykle pružně reagují a vymáhací řízení je poměrně úspěšné, je však počítat s prodlužující se dobou řízení a rozdílnými kurzovými přepočty.

Byl zaznamenán případ zamítnutí uznání českého rozsudku na území státu California.

Španělsko

Převažující agendou je vymáhání výživného, kdy se povinný nachází na území Španělska. Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného je stále dosti nepružná, reakce na dotazy přicházejí nejdříve v horizontu půl roku, výjimečně i déle. Pokud není přesně známo, kde ve Španělsku se povinný nachází, je

účelnější požádat o součinnost český Interpol. Žádosti o zvláštní opatření za účelem vypátrání pobytu povinného totiž mnohdy zůstávají bez odezvy či bez pozitivního výsledku. Přesto se spolupráce od posledních let mírně zlepšila.

Shrnutí

V roce 2019 došlo oproti roku 2018 k značnému nárůstu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2018 vymoženo 31 202 tisíc Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2018 (v tis. Kč)	2019 (v tis. Kč)
Austrálie	88	116
Belgie	8	2
Brazílie	0	50
Bulharsko	12	13
Dánsko	49	38
Finsko	0	46
Francie	59	893
Itálie	105	447
Irsko	194	389
Kanada	321	599
Lucembursko	141	103
Nizozemí	987	761
Norsko	136	65
Nový Zéland	25	10
Polsko	36	195
Portugalsko	103	57
Rakousko	2 777	3 511
Rumunsko	46	32
Řecko	32	0
Skotsko	27	12
Slovensko	2 538	2 526
Slovinsko	0	26
Spolková republika Německo	8 320	10 730
Španělsko	245	258
Švédsko	81	141
Švýcarsko	1 663	1 841
Ukrajina	0	5
USA	4 725	6 416
Velká Británie (Anglie a Wales)	2 739	1 996
Celkem	25 457	31 202

Tab. 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2018 a 2019

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 18 494 tisíc Kč, což je více než v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2017(v tis. Kč)	2018 (v tis. Kč)
Estonsko	0	19
Finsko	0	3
Francie	24	24
Chorvatsko	0	20
Irsko	3	4
Itálie	1	2
Litva	30	18
Lotyšsko	48	48
Nizozemí	612	533
Polsko	3 826	3 703
Rakousko	721	760
Rumunsko	63	93
Slovensko	10 660	11 722
Slovinsko	0	2
Spolková republika Německo	268	370
Srbsko	50	54
Švédsko	0	5
Turecko	29	29
Ukrajina	52	138
USA	705	858
Velká Británie	36	89
Celkem	17 318	18 494

Tab. 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2018 a 2019

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Úřad řešil případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi jakožto ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována vyhláškou č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“).

Úřad v roce 2019 řešil 34 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 48 dětí.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2016 – 2019:

	2016	2017	2018	2019
Dobrovolný návrat	8	8	4	4
Nespolupráce	1	3	0	0
Dohoda rodičů	4	4	3	3
Zpětvzetí	5	2	6	0
Návrat v souladu s rozh.	9	5	15	1
Nucený návrat ³³³	1	0	0	1
Běží	3	12	13	24
Nenavráceno	3	5	0	1
Celkem	34	41	41	34

Tab. 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2017 až 2019

V roce 2019 bylo v jednom případě překročeno k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. V roce 2019 byl Úřadu oznámen jeden případ „únosu“ dítěte do země, která není signatářem haagské únosové úmluvy.

Úřad se zabýval také 16 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout příznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 19 žádostí o návrat dítěte, které se týkaly 26 dětí. Z uvedených 19 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této zprávy v pouze ve 12 případech podána žaloba na navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2019 bylo bohužel ve 2 případech nutno přistoupit k výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte, a to odnětím dítěte (dětí) soudním vykonavatelem. Jednalo se o případy zahájené v roce 2017, kdy se přes veškeré vynaložené úsilí všech zúčastněných orgánů nepodařilo přimět rodiče „únosce“ k respektování soudního rozhodnutí o navrácení dítěte. V roce 2019 byl Úřad nadále

nápomocen „opuštěným“ rodičům z ciziny, pokud je pro ně obtížné rychle nalézt vhodného advokáta, který by je v řízení před Městským soudem v Brně zastupoval. Úřad zajistí doručení návrhu na navrácení k Městskému soudu v Brně a umožňuje „opuštěnému“ rodiči, aby Úřad zmocnil k doručování do doby, než si rodič najde právní zastoupení nebo je mu soudem přiznána bezplatná právní pomoc. Tímto postupem se zabrání průtahům v řízení o navrácení a větší újmě, která by prodlužováním řízení mohla vzniknout dotčenému dítěti.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2016	2017	2018	2019
Dobrovolný návrat	8	0	3	1
Nespolupráce	2	0	1	0
Dohoda rodičů	4	5	0	0
Zpětvzetí	10	2	3	5
Návrat v souladu s rozhodnutím	5	3	5	0
Nucený návrat	0	2	0	0
Běží	0	0	6	9
Nenavráceno	5	3	4	4
Celkem	34	15	22	19

Tab. 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2016 až 2019

Úřad z ciziny obdržel rovněž 5 žádostí o výkon práva styku s dítětem. Případy žádostí o výkon práva styku s dítětem jsou dlouhodobého charakteru a při rozporných stanoviscích rodičů mohou být v evidenci i řadu let. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků, než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2019 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	Únos	styk
Austrálie	4	0	0	0
Dánsko	1	0	0	0
Francie	0	0	1	1
Hong Kong	0	0	1	0
Itálie	1	1	2	0
Japonsko	1	0	0	0
Kanada	0	0	1	0
Kolumbie	1	0	0	0
Mexiko	0	0	0	1
Rakousko	0	0	1	0
Rumunsko	0	0	1	0
Rusko	1	0	0	1
Řecko	0	0	2	0
Slovensko	2	0	12	1
Spojené království	3	1	8	5
Spolková republika Německo	1	2	2	3
Španělsko	2	0	0	1
Švýcarsko	0	0	0	1
Thajsko	0	0	0	1
Ukrajina	1	0	1	1
USA	1	1	1	0
Vietnam	0	0	1	0
Celkem případů	19	5	34	16

Tab. 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě, nabízel Úřad do konce roku 2019 mediaci přímo poskytovanou zaměstnanci Úřadu. S ohledem na narůstající zájem o mediaci a omezené kapacity Úřadu i připomínky ze strany řídicího Ministerstva práce a sociálních věcí bylo poskytování mediace k 31.12.2019 ukončeno a nadále jsou zájemci o mediaci odkazováni na Mediační centrum při Centru sociálních služeb v Brně. S mediačním centrem byly nicméně

nastaveny podmínky mediací tak, aby odpovídaly potřebám případů s přeshraničním prvkem i dosavadní praxi Úřadu. Od roku 2020 tedy Mediační centrum nabízí i mediaci bezplatně, online, v několika cizích jazycích a samozřejmostí je i zapojení dítěte podle dosavadní praxe Úřadu. Přes tyto vstřícné podmínky však rodiče ne vždy nabídku využívají.

K jednotlivým státům

Slovensko

Komunikace s ústředním orgánem je dobrá, jeho postup je obdobný jako v České republice. O návratu dítěte rozhodují tři příslušné soudy. Problematická zůstává otázka vykonávacího řízení. Slovenský ústřední orgán nabízí rodičům místo mediace pouze hodinovou konzultaci s určitými mediačními prvky. Řada případů se vyřeší dohodou rodičů ať již dobrovolným navrácením dítěte nebo tím, že se „opuštěný“ rodič s přemístěním dítěte smíří a soustředí se na nastavení styku s dítětem.

Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obracejí přímo na příslušný soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž by žádost postoupili do druhého státu cestou ústředních orgánů.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů a styků na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována významná pomoc i během řízení, a to přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení. Ze strany německého ústředního orgánu je snaha, aby řízení před soudem bylo zahájeno co nejrychleji.

Ústřední orgán informuje promptně i o nařízeném jednání a jeho výsledku. V případě dotazů vše ochotně vysvětlí.

Španělsko

V roce 2019 byl postup ve věcech mezinárodních únosů dětí spíše pružnější než v předchozích letech a spolupráci usnadnilo používání angličtiny komunikaci mezi ústředními orgány.

USA

Ústřední orgán USA reaguje velmi pružně, dle možností zajistí žadateli bezplatnou právní pomoc. Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů, je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematická je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte. Pokud si rodič zajistí pomoc advokáta pro zastoupení v soudním řízení, pak ho ukrajinský ústřední orgán nemůže nadále zastupovat. Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) velmi rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je britským ústředním orgánem zpracována do tří dnů od

jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dní přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy dětí je velice restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Ve Velké Británii je také rodičům bezplatně nabízena mediace.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval s Ministerstvem spravedlnosti ustanoveným styčným soudcem ve věcech rodinného práva Lubomírem Ptáčkem a navázal spolupráci s nově ustanovenou soudkyní Radkou Církovou. V několika případech došlo k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí o navrácení dítěte.

Běžnou, každodenní součástí práce referentů, kteří vyřizují agendu mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž by například sám posoudil otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení mezinárodní příslušnosti soudu. To bohužel negativně dopadá na právní situaci dítěte, která je dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v kauzách únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Opakovaně byli rovněž přizváni soudcem k pohovorům s dětmi při soudních jednáních i v řízeních o navrácení dítěte.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Haag, 29. 5. 1993, publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí dětí z České republiky do ciziny bylo k 31. 12. 2019 vedeno 366 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 173 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Úřad prostřednictvím krajských úřadů obdržel v roce 2019 zpřístupněno 37 spisů dětí, které se týkaly 38 dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny. V roce 2019 došlo opět k jistému zlepšení ve zpřístupňované spisové dokumentaci, kdy méně spisů muselo být vráceno krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí [např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 a) o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.], nicméně jen 28 dětí mohlo být finálně zařazeno do evidence dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny.

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy se objevují nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Hlavními nedostatky spisové dokumentace je nedostatečně prokázaná osvojitelnost dítěte, dlouhá čekací doba při doplňování podkladů, nedostatečné informace o sociálních poměrech nezletilého a jeho původní rodiny, nekompletní informace o sourozencích (často ve spise nebývá uvedeno, že sourozenec nezletilého již byl osvojen v cizině, což hraje významnou roli při výběru země, do níž by bylo vhodné dítě svěřit do péče před osvojením), nedostatečné informace o možnostech příbuzných převzít péči o nezletilého, nekvalitní a strohý IPOD (často bez splnění formálních náležitostí jako je podpis odpovědných osob) atd.

Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná předchozím letem.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2019 celkem 24 žadatelských párů z ciziny; v roce 2019 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných k osvojení. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	Žádosti	Zařazení	Zastavení řízení	Nezařazení	Neukončeno
Dánsko	1	1	0	0	0
Island	3	2	0	0	1
Itálie	2	2	0	0	0
Německo	2	0	0	0	2
Nizozemsko	3	2	0	0	1
Rakousko	1	0	0	0	1
Slovinsko	3	1	0	0	2
Španělsko	8	7	0	0	1
Švédsko	1	0	0	0	1
Celkem	24	15	0	0	9

Tab. 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 30 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	2
Island	4
Itálie	1
Německo	5
Nizozemsko	1
Rakousko	4
Slovinsko	1
Španělsko	9
Švédsko	3
Celkem	30

Tab. 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2019 probíhala obvykle v měsíčních intervalech zasedání poradního sboru Úřadu pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou v něm zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i MPSV jako orgánu nadřízeného Úřadu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru tak poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v daném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem.

Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2019 podal jeden pár a jeden „samožadatel“ žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení z ciziny. Do ciziny byla postoupena jedna žádost o zprostředkování osvojení dítěte ve vztahu k žadateli z České republiky. Zahraniční orgán zprostředkoval dokumentaci dítěte, pokračování v řízení však bylo odmítnuto s ohledem na zdravotní a psychický stav dítěte a aktuální poměry žadatele. V roce 2019 se tedy nezrealizovalo žádné osvojení dítěte z ciziny.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte z ciziny zejména v době kolem letních prázdnin a vánočních svátků. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem ze strany žadatelů opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že žadatelé nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s těmito zájemci se kromě právníka adopčního oddělení podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání

relevantních informací psycholog v diskuzi se žadateli diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je tolerance k jiné etnicitě a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím, kdy je zejména ze strany advokátů vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka žije v jiném státě než „budoucí“ rodiče.

Během roku 2019 byl pozorován velký nárůst dotazů na životní historii a biologickou rodinu (tzv. „biokořeny“). Během roku 2019 Úřad zaznamenal přes 30 těchto dotazů. Jejich postupné řešení představovalo několik desítek hodin práce (jde o spisy, které jsou staré 10 a více let). Význam této nové agendy ilustruje mj. finalizace koncepce Biologické kořeny dětí osvojených do zahraničí a její prezentace zahraničním partnerům, účast na mezinárodním sympoziu International Seminar on the Search for Origins v květnu 2019 a konference Cesta za rodinou – Příběhy mezinárodní adopce, kde mj. byl realizován panel s mladými dospělými, kteří byli osvojeni z ČR.

1.2.4 Mediace

Úřad nabízel mediace jako možnost řešení rodičovských sporů zejména v případech mezinárodních únosů dětí, výkonu práva styku rodiče s dítětem nebo případech rodičovských konfliktů o péči o dítě či určení bydliště dítěte či rozhodování o jiných pro dítě významných záležitostech. Všechny případy obsahovaly významný přeshraniční prvek.

Účelem mediace je umožnit rodičům, aby jim zůstala zachována jejich maximální kontrola nad rozhodnutími, která se týkají budoucnosti jejich i jejich dětí. Přenechat tuto kontrolu někomu jinému, např. soudu, resp. soudci, je zcela legitimní možností, měla by to však být až možnost poslední.

Mediace je vždy důvěrná, takže pokud si to nepřejí sami rodiče (strany), od mediátorů žádné podrobnosti o průběhu mediace, výrocích nebo chování rodičů nikdo další nezíská. Z mediace také nejsou pořizovány žádné záznamy, ledaže strany uzavřou dohodu nebo budou samy požadovat zprávu z mediace.

S ohledem na značný nárůst zájmu rodičů o mediaci a omezené personální a časové kapacity Úřadu bylo v roce 2019 dohodnuto s Mediačním centrem při Centru sociálních služeb v Brně, že od roku 2020 budou zájemci o mediaci odkazováni právě na bezplatné služby tohoto centra. Centrum bude respektovat dosavadní zkušenosti Úřadu a bude klientům nabízet bezplatnou mediaci mj. formou online, vedenou vždy dvojicí žena a muž, dle potřeby i v cizích jazycích. Na zapojení dítěte do mediací se budou podílet přímo psychologové Úřadu.

1.2.5 Další činnosti

V roce 2019 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu nachází v České republice, a přitom není českým státním občanem, a nachází se zde bez péče rodičů, zákonných zástupců či jiných za dítě odpovědných osob. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávají ve vztahu ke Slovenské republice a Polsku, nicméně v roce 2019 byly tyto případy čtenější i ve vztahu k dalším státům. Existuje několik cest, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak na českém soudu, tedy soudu příslušném podle obvyklého bydliště dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítě. Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	Počet dětí
Dítě předáno do zahraničí bez soudního rozhodnutí	3
Dítě bylo převzato do péče bez soudního rozhodnutí	0
Řízení v ČR stále probíhá	19
Dítě bylo navraceno rodičům	5
Dítě svěřeno druhému rodiči	0
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v zahraničí	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	3
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	1
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	1
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	0
Dítě bylo adoptováno v ČR	0
Dítě zařazeno do evidence pro mezinárodní osvojení	7
Nejsou dostupné informace	0
Celkem dětí 2019	39
Počet rodin 2019	34

Tab. 9: Případy „repatriací“ v České republice

Kromě toho Úřad stejně jako v minulých letech evidoval značné množství případů, kdy se dítě – český státní občan – nacházelo v cizině mimo svoji rodinu, nejčastěji z důvodu odebrání dítěte z rodiny orgány v místě obvyklého pobytu dítěte. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu mimo území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána

v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Kromě méně častých případů v Německu (8 dětí ze 4 rodin), Rakousku (2 děti ze 2 rodin), Slovensku (2 děti ze 2 rodin) se jednalo o ojedinělé případy v jiných státech. Úřad však evidoval obdobné případy zejména ve Velké Británii. Tyto případy se týkaly celkem 59 dětí ze 30 rodin. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z rodiny nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služebních cest realizovaných již v roce 2016 a 2018.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v dané zemi, Mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím České republiky, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Výsledek řízení	Počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	59
Dítě bylo navraceno rodičům	16
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	1
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v ČR	4
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	2
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	1
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	2
Dítě bylo adoptováno v zahraničí	3
Nejsou dostupné informace	0
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Počet dětí 2019	88
Počet rodin 2019	39

Tab. 10: Případy „odebrání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. zjištění poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány obvykle na nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, případně na jiné mezinárodněprávní nástroje. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj. V roce 2019 byl přijato nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června

2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí, které je použitelné od 1. 8. 2022 a které posílí i pravomoci ústředních orgánů ve vztahu k opatrování důkazů pro soudní řízení.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací o osobách v České republice. Zde Úřad nadále intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Úřad byl soudem jmenován v 299 případech kolizním opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili všech jednání. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a mnohdy žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Nicméně, podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů a s ohledem na nutnost zajištění participace dětí v soudních řízeních.

Nadále pokračovalo zapojení psychologů Úřadu do zjišťování názoru dítě pro potřeby soudního řízení. I za situace, kdy soudce vede sám pohovor s dítětem, je přítomnost a případný vstup psychologa vítanou podporou při získání relevantních informací od dítěte jako účastníka řízení. Tímto způsobem Úřad usiluje o větší ochranu nezletilých, což je v souladu s jím zastávanými hodnotami a přispívá k účinnému naplňování participačních práv dětí podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Nadto informace získané profesionálním postupem jsou také relevantnější a chrání dítě také před negativy formálního slyšení přímo před soudem během ústního jednání.

V roce 2019 Úřad již pravidelně vstupoval do intenzivnějšího kontaktu se zastupovanými dětmi, zejména formou psaní dopisů dětem a následnými pohovory s nimi, samozřejmě s přihlédnutím k věku dítěte. V roce 2019 bylo realizováno 34 osobních setkání, 16 telefonátů a odesláno 159 dopisů dětem. Ve 14 případech také reagovalo přímo dítě. Dopisy zásadně píše právníci jako koordinátoři případu, nicméně většina případů je s psychologem intenzivně konzultována.

V případech kolizního opatrovnictví Úřad občas využíval metody svolání případové konference, obvykle v součinnosti s místně příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na této konferenci se setkávají rodiče, další osoby blízké dítěti, zástupci škol a školských zařízení, poskytovatelů zdravotních služeb, zástupců sociálních služeb, policie, státních zastupitelství a jiných orgánů či institucí.

Případové konference byly vedeny zkušeným facilitátorem – sociálním pracovníkem z řad zaměstnanců Úřadu. Cílem případových konferencí bylo vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a nalezení nejlepšího řešení pro dítě.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrací obyvatel do Evropy. Přestože Úřad nemá žádnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po domluvě s nadřízeným orgánem zabýval a vedl jejich evidenci. V roce 2019 bylo zaevidováno 37 nezletilých bez doprovodu (oproti 31 v roce 2018), z toho 35 chlapců a 2 dívky, nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát	počet dětí
Afghánistán	26
Albánie	1
Arménie	2
Gambie	1
Guinea	2
Moldavsko	1
Nigérie	1
Sýrie	1
Ukrajina	2
Celkem	37

Tab. 11: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2. Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 898 440,32 Kč, a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 6 780 076,61 Kč, který představuje vybavení kanceláří nábytkem. Největší podíl na této částce má vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od MPSV zapůjčen majetek v hodnotě 984 291,-Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

Rozpočet a jeho čerpání

V roce 2019 hospodařil Úřad s částkou 54 245 148,00 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 20 332 991,00 Kč, z toho národní podíl činil 4 543 823,00 Kč a evropský podíl 15 789 168,00 Kč.

Pro rok 2019 byl stanoven MPSV v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 48 829 318,- Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V říjnu 2019 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 330 000,00 Kč. Prostředky byly použity na pokrytí nákladů na financování překladů, jejichž pořizování Úřadu ukládá § 35 odst. 2 písm. m) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

V listopadu 2019 byl po schválení Ministerstvem financí, v souladu s usnesením Vlády České republiky ze dne 14. října 2019 č. 733, k návrhu na změnu systemizace služebních a pracovních míst s účinností od 1. listopadu 2019, proveden přesun 100 000,00 Kč z prostředků na platy zaměstnanců na pracovních místech ve prospěch prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech.

Nároky z nespotebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v květnu 2019, a to v celkové výši 5 085 830,00 Kč. Profilující prostředky na financování projektu OPZ „Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544 byly v celkové výši 4 687 180,00 Kč (v tom: 1 051 802,00 Kč ze státního rozpočtu a 3 635 378,00 Kč z rozpočtu EU). Dále bylo uvolněno z profilujících výdajů 297 500,00 Kč na ostatní osobní výdaje. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 101 150,00 Kč na povinné pojistné placené zaměstnavatelem.

Celkem bylo za rok 2019 vyčerpáno 41 245 580,73 Kč rozpočtových prostředků, tj. 76,04 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 22 134 027,00 Kč, z toho bylo určeno 417 504,00 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2019 činila 25 925 235,00 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno 12 471 811,00 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 3 435 674,00 Kč, osobní příplatky a příplatky za vedení částku 4 575 775,00 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 825 873,00 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 676 652,00 Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční služební cesty

Zahraníční cestovné

Uskutečněné zahraniční služební a pracovní cesty přímo souvisí s postavením Úřadu jako ústředního orgánu podle evropských nařízení a mnohostranných mezinárodních smluv. Jedná se o akce každoročně nebo v delších časových obdobích se opakující a zástupce z České republiky je nezbytný, jak pro prosazování postojů České republiky k probíraným tématům, tak i navázání kontaktů s obdobnými subjekty ze zahraničí.

Na zahraniční služební a pracovní cesty bylo v roce 2019 vyčerpáno 81 656,75 Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v následující tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány služební a pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet osob	Termín	Destinace	Účel cesty
1	13. - 15. 01. 2019	Budapešť, Maďarsko	Konference "Developments in Family Law - Year by Year 2019"
3	25. - 25. 01. 2019	Bratislava, Slovensko	Jednání s Centrom pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže a s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny
1	24. - 26. 01. 2019	Brusel, Belgie	Jednání k nařízení Brusel IIa
1	10. - 12. 02. 2019	Brusel, Belgie	Jednání k nařízení Brusel IIa
1	20. - 20. 03. 2019	Pezinok, Slovensko	Konference "Klíčové problémy pri rozhodovaní cezhraničných civilných sporov"
2	26. - 29. 03. 2019	Brusel, Belgie	Zasedání European Judicial Network - Výživné
1	07. - 09. 04. 2019	Omšenie, Slovensko	Riešenie modelových situácií cezhraničných sporov o rodičovskú zodpovednosť, najmä právomoc v prípade únosov, uznávanie cudzích rozhodnutí apod.
2	17. - 18. 04. 2019	Bratislava, Slovensko Viedeň, Rakousko	Jednání k nařízení Brusel IIa v Bratislavě a Vídni
2	14. - 16. 05. 2019	Bukurešť, Rumunsko	Evropská justiční síť - setkání k nařízení Brusel II bis
1	22. - 25. 05. 2019	Berlín, Německo	Konference "Gleichwertige und Gemeinsame elterliche Verantwortung"
1	18. - 22. 09. 2019	Reykjavík, Island	Konference "Nordic Adoption Council conference"
1	23. - 23. 09. 2019	Bratislava, Slovensko	Aplikácia a revízia nariadenie Brusel IIa

1	06. - 08. 10. 2019	Omšenie, Slovensko	Starostlivosť o maloletých, rozvod, BSM a výživné v cezhraničných veciach
1	08. - 10. 10. 2019	Drážďany, Německo	Evropský den justice
2	25. - 25. 10. 2019	Vídeň, Rakousko	Recepce na Velvyslanectví ČR v Rakousku při příležitosti 30. výročí pádu železné opony
2	24. - 27. 10. 2019	Heidelberg, Německo	Jednání se zahraničními adopčními partnery, setkání s rodinami
2	07. - 09. 11. 2019	Budapešť, Maďarsko	Aplikace nařízení Rady (ES) č. 2201/2003
2	12. - 13. 11. 2019	Bratislava, Slovensko	Konference CIPC
2	10. - 10. 12. 2019	Vídeň, Rakousko	Jednání o navázání spolupráce v oblasti zprostředkování mezinárodního osvojení s rakouskou pověřenou organizací Eltern für Kinder Österreich

Tab. 12: Zahraniční služební cesty

3. Realizace projektu Evropského sociálního fondu v České republice

3.1 Identifikace projektu

Název:	Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	duben 2016 až březen 2020
Registrační číslo:	CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544

Popis projektu:

Projekt byl zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí. Předmětem projektu byla systémová změna v řešení případů na Úřadu a posílení kompetencí pracovníků v přímé péči při zapojování názoru dítěte, dále plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadu realizují a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

3.2 Obecný popis projektu

Cílem projektu bylo zkvalitnění zpřístupnění nabízených služeb prostřednictvím posílení práv a participace dítěte v jednotlivých agendách Úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Vyjasnění konceptu dítěte, resp. dítěte v mezinárodní rodině v agendě Úřadu, jakým způsobem se zapojuje nebo by se alespoň mělo zapojovat, do činností, které jsou náplní práce jednotlivých oddělení.
- Komplexní úprava a standardizace postupů Úřadu v zajištění práva dítěte být slyšeno.
- Vytvoření a implementace strategických a metodických nástrojů zapojování dětí, které budou dlouhodobě udržitelné i po skončení projektu.
- Vytvoření mechanismů, které umožní účast dětí na rozhodovacích procesech – metodický i praktický posun od ochrany dítěte skrze jeho vyloučení z rozhodování o jeho životě k posílení zapojení dítěte jako nositele veškerých práv a názorů na svou budoucnost.
- Podpora a zapojení dětí a mladých lidí do přijímání a hodnocení přijímaných systémových opatření a jejich účast na tvorbě takových opatření.
- Změna vize i filozofie Úřadu vycházející primárně z chápání dítěte jako klíčového subjektu všech činností a rozhodnutí Úřadu.
- Rozvoj kompetencí pracovníků a pracovníků Úřadu v oblasti informování dítěte, slyšení dítěte a zjišťování názoru dítěte, zapojování a rozvíjení možností dětí participovat na rozhodnutích, která se jich týkají.
- Vznik a rozvoj sítě spolupracujících institucí a organizací, které budou podporovat a šířit dobrou praxi participace dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají.

3.3 Realizované aktivity v roce 2019

3.3.1 Klíčová aktivita 2

V rámci klíčové aktivity byl dokončen písemný indikovaný výstup Návrhy legislativních změn týkajících se možností a pravidel participace dítěte, který shrnuje několik oblastí, v nichž by změny legislativní úpravy přispěly k efektivnějšímu umožnění zapojení dětí do rozhodovacích procesů.

5. strategický LSP workshop

2. až 4. 10. 2019

Brno, Žebětínský dvůr

V říjnu proběhl poslední strategický LSP workshop projektu. Náplň workshopu kladla důraz na posílení a rozvoj týmové spolupráce a komunikace napříč odděleními Úřadu formou různých aktivit s využitím metod zážitkové pedagogiky. Workshop přispěl k posílení spolupráce a komunikace napříč celým týmem Úřadu a ukázal schopnost celého týmu s velkým nasazením a energií jít za společným cílem.

3.3.2 Klíčová aktivita 3

Došlo k dokončení standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, souboru metodických postupů pro participaci dítěte v jednotlivých agendách, které jsou současně písemnými indikovanými výstupy projektu, a na základě kontaktů získaných během workshopů k posílení kolaborativní spolupráce byla vytvořena síť spolupracujících subjektů, zahrnující kontakty na zapojené orgány a instituce.

5. workshop ke tvorbě standardů

14. – 15. 1. 2019

Brno, Úřad

Cílem workshopu bylo přepracovat současné znění standardů kvality SPOD č. 4 – personální zabezpečení výkonu SPOD, č. 5 – přijímání a zaškolování a č. 6 - profesní rozvoj zaměstnanců, a to mimo jiné i s ohledem na zapojení dětí. zapojení dítěte.

6. workshop ke tvorbě standardů

4. – 5. 2. 2019

Brno, Úřadu

Cílem workshopu bylo přepracovat současné znění standardů kvality SPOD č. 9 – jednání, vyhodnocování a č. 12 – dokumentace, a to s ohledem na zapojení dětí. Důraz byl kladen zejména na to, aby uvedené obecné principy v rámci jednání zaměstnanců Úřadu byly využívány přiměřeně i ve vztahu k dětským klientům.

7. workshop ke tvorbě standardů

23. 5. 2019

Brno, Impact Hub

Cílem workshopu bylo podrobněji seznámit tým pracovníků odboru administrativního (tj. oddělení administrativního, oddělení ekonomického a oddělení projektová kancelář) se

standardy sociálně-právní ochrany dětí na Úřadu, identifikovat potřeby a hodnoty oddělení a jednotlivých zaměstnanců a zjistit, do jaké míry se tým odboru administrativního, který přímo nevykonává sociálně-právní ochranu dětí, identifikuje s vizí, posláním a hodnotami Úřadu.

14. metodické setkání

23. 1. 2019

Brno, Lipka

Hlavním cílem metodického setkání bylo dokončit koncept metodik mediací a případových konferencí, zapracovat připomínky od zástupců všech oddělení a vedení. Speciální pozornost měla být věnována participaci v agendě opatrovnictví. Byly diskutovány podněty z konference Mediation in the EU: Language, Law and Practice. Na základě těchto připomínek byl v metodikách upraven postup zapojení koordinátora případu, psychologa/dětského specialisty, proces určení termínu mediace a byl také určen minimální počet setkání na dvě.

15. metodické setkání

17. 2. 2019

Brno, prostory 4E Production

Hlavním cílem aktivity bylo vytvoření návrhu metodického a obsahového zaměření závěrečné konference projektu. Byla stanovena témata příspěvků a workshopů pro závěrečnou konferenci, identifikováni VIP hosté a stanoven postup jejich pozvání včetně kontaktních osob mezi účastníky metodického setkání. Byly navrženy doprovodné aktivity konference a připraven návrh pozvánky.

16. metodické setkání

27. 2. 2019

Brno, Úřad

Hlavním cílem metodického setkání bylo připomínkovat a upravit postup v agendě nezletilých mimo péči rodičů v ČR a zahraničí.

17. metodické setkání

15. 3. 2019

Brno, Úřadu

Hlavním cílem metodického setkání byla konzultace postupu při fyzických návštěvách nezletilých klientů na Úřadě i zahraničních návštěvníků. Na metodické setkání byly pozvány pracovnice recepce budovy, které byly seznámeny se záměrem a cíli projektu, s obsahem nových webových stránek pro děti, s principy práce s ohroženými dětmi a se specifiky dětí, které na Úřad v roli klientů přicházejí. Metodické setkání umožnilo lepší vzájemné porozumění a naplnění informačních a komunikačních potřeb, které povede k účinnější prevenci nedorozumění a případných nejasností v průběhu prvního osobního kontaktu s dětskými (ale také dospělými) klienty.

18. metodické setkání

2. 7. 2019

Londýn, Velvyslanectví České republiky v Londýně

Setkání bylo naplánováno při příležitosti konference v Londýně, jíž se pracovníci Úřadu zúčastnili, a proběhlo ve spolupráci s pracovníky Velvyslanectví České republiky v Londýně, kteří se přímo podílejí na výkonu sociálně-právní ochrany dětí v úzké spolupráci s Úřadem. Vzhledem k tomu, že setkání s pracovníky Velvyslanectví České republiky v Londýně bylo dlouhodobě plánováno, došlo tak k úspoře prostředků, které by bylo třeba vynaložit na další cestu pracovníků Velvyslanectví České republiky v Londýně na cestu do České republiky. Na setkání byla projednána otázka společného a jednotného postupu u případů odebrání dětí na území Spojeného království, mezinárodních únosů dětí, žádostech o zajištění práva styku a výkonu kolizního opatrovnictví, kdy pracovníci Velvyslanectví byli informováni o metodických postupech, které zásadním způsobem rozšiřují pojetí práv dětí, jejich informování a zapojení do procesů, které se jich týkají. Metodické setkání umožnilo lepší vzájemné porozumění a naplnění informačních a komunikačních potřeb, které povede k praktické realizaci zapojování dětí v rozhodovacích procesech.

19. metodické setkání

30. 7. 2019
Brno, Úřad

Hlavním cílem metodického setkání bylo připomínkovat a upravit postupy v oblasti agend prošetření poměrů, pátrání po pobytu, jednorázových dotazů týkajících se států XY, a to tak, aby byl prodiskutován a případně zahrnut minimální standard informování, případně zapojení dítěte. Vyjasnění základních zásad a kroků Úřadu je významné pro sjednocení doposud nejednotné praxe.

20. metodické setkání

8. 8. 2019
Brno, Úřad

Setkání bylo zaměřeno na vytvoření jednotných postupů týkajících se zprostředkování mezinárodního osvojení z ciziny do České republiky a z České republiky do ciziny. Praxe, která na Úřad řadu let funguje, byla jasně pojmenována a byl vytvořen dokument, který je návodný pro všechny zaměstnance.

21. metodické setkání

12. 8. 2019
Brno, Úřad

Setkání obsahově navazovalo na předcházející metodické setkání. Cílem tohoto setkání bylo zapracovat do připraveného návrhu připomínky vedení Úřadu a kolegů z ostatních oddělení a vytvořit finální dokument.

Workshop k posílení kolaborativní spolupráce – Praha

3. 1. 2019
Praha

Akce byla zahájena představením činnosti Úřadu prezentovaným jeho zaměstnanci. Ve všech příspěvcích byla zdůrazňována praxe zaměřená na posílení participace dětí ve všech agendách. Program byl upraven na základě zpětné vazby účastníků minulých workshopů – větší prostor byl věnován diskusi a otázkám a odpovědím, stejně jako síťování – možnosti spolupráce při řešení jednotlivých případů. Navzdory nižší účasti byl

tento workshop jedním z nejdynamičtějších, účastníci aktivně vstupovali do průběhu a prezentovali svoje kazuistiky.

Workshop k posílení kolaborativní spolupráce – Brno

24. 1. 2019

Brno

Standardní průběh workshopu s posílenou kolaborativní částí vedl ve svém závěru k návrhu účastníků z Jihomoravského kraje na konání doplňkového workshopu, kterého se budou účastnit zástupci orgánů sociálně-právní ochrany dětí jednotlivých městských částí v Brně (tohoto workshopu se účastnili zástupci Magistrátu města Brna a Krajského úřadu Jihomoravského kraje). Cílem plánovaného workshopu bude prohloubení spolupráce a znalosti specifické agendy Úřadu.

Workshop k posílení kolaborativní spolupráce – Ostrava

11. 4. 2019

Ostrava, Hotel Mercure

Jednalo se o sedmý z řady workshopů pořádaných v jednotlivých krajích, tentokrát pro kraje Moravskoslezský a Zlínský. V rámci workshopu byly představeny vybrané činnosti Úřadu, prezentované jeho zaměstnanci, které se zaměřovaly zejména na praktický aspekt činnosti včetně zapojování dětí do rozhodování. Následně probíhala diskuze s účastníky, a to buď formou sdílení zkušeností, nebo formou otázek a odpovědí.

Workshop k posílení kolaborativní spolupráce – Brno

4. 6. 2019

Brno, Magistrát města Brna

Jednalo se o druhý workshop za účasti OSPOD městských částí statutárního města Brna, jeho uspořádání vyplynulo zejména z nutnosti navázat bližší spolupráci s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí. V úvodu byla sdílena dobrá praxe Úřadu v oblastech repatriace, prošetřování poměrů, mezinárodní únosy dětí, vymáhání výživného a kolizní opatrovnictví. Následně zúčastněné orgány sociálně-právní ochrany dětí sdílely svou dobrou praxi v oblasti práce s rodinou a participace. Diskutováno bylo zapojení dítěte do rozhodovacích procesů a nástroje práce s rodinou. Přínosem akce je zejména předání dobré praxe a sdílení postupů v agendě Úřadu a orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Pro další činnost Úřadu je inspirací zejména přístup orgánů sociálně-právní ochrany dětí k označení dítěte jako ohroženého v případech konfliktních rozchodů/rozvodů rodičů a následná práce s rodinou, neboť tyto postupy může využít zejména v případech kolizního opatrovnictví a mezinárodních únosů dětí.

Workshop k posílení kolaborativní spolupráce – Karlovy Vary

12. 6. 2019

Karlovy Vary, Grandhotel Pupp

Jednalo se o poslední z řady workshopů pořádaných v jednotlivých krajích, tentokrát pro kraje Karlovarský a Plzeňský. V rámci workshopu byl představen praktický aspekt činnosti Úřadu ve vybraných agendách včetně zapojování dětí do rozhodování. Následně probíhala diskuze s účastníky, zejména formou otázek a odpovědí či sdílení zkušeností. V prakticky zaměřené části se uskutečnily dva workshopy, první orientovaný převážně na právní otázky související s kazuistikami mezinárodních únosů dětí, legálního přemístění

děť, kolizního opatrovnictví dětí, repatriace atd., a druhý, moderovaný psychology, se týkal komunikace s dítětem (techniky, metody, limity). Kromě předání a sdílení zkušeností a dobré praxe, a to oběma směry, bylo pro účastníky workshopu velmi užitečné osobně se setkat a získat kontakty, což do budoucna může přispět ke kvalitnější a pružnější spolupráci v rámci kraje i republiky. Zkušenosti jednotlivých zastoupených odborníků mohou sloužit jako inspirace pro řešení některých situací a mohou nabídnout různé pohledy či nové nápady na praxi participace.

8. sdílecí workshop

19. 3. 2019
Brno, Úřad

Cílem sdílecího workshopu bylo vzájemně se informovat o aktivitách projektu, kterých se neúčastní celý tým a o poznatcích, které by neměly zapadnout, protože se týkají společné práce nebo ji mohou významně ovlivnit. Sdílecí workshop rekapituloval aktivity realizované od prosince 2018 do března 2019. Do programu workshopu bylo zařazeno také tzv. dopisní okénko – metodické doprovázení referentů při psaní dopisů dětem.

9. sdílecí workshop

16. 12. 2019
Brno, Nadace Partnerství, Údolní 33

Sdílecí workshop navazoval na workshop právníků oddělení právní pomoci a oddělení mezinárodních adopcí k psaní dopisům dětem. V průběhu tohoto workshopu se ukázalo, že právníci mají různé postřehy a poznatky z praxe, které je dobré sdílet nejen vzájemně, ale i s kolegy z ostatních oddělení. Sdílecí workshop se tak stal příležitostí ke vzájemnému informování o aktuální praxi na Úřadě, ke sdílení dobré praxe, vyjasnění si vzájemných požadavků mezi odděleními.

3.3.3 Klíčová aktivita 4

Na konci roku 2019 byla dokončena souhrnná zpráva ze stáží Child Inclusive Practice, která je indikovaným výstupem projektu a která rekapituluje, jakým způsobem Úřad aplikuje ve své praxi při zapojování dětí do rozhodovacích procesů poznatky, které pracovníci získaly o metodě Child Inclusive Practice.

Výcvik Telefonická krizová intervence – komunikace s klientem

8. – 9. 1. a 6. – 7. 2. 2019 (1. běh)
29. – 30. 1 a 21. – 22. 2. 2019 (2. běh)
Brno – Impact Hub

Cílem výcviku bylo rozvíjet komunikační dovednosti zaměstnanců ve specifických situacích (mezinárodní klienti, lidé v obtížných rodinných situacích, omezené možnosti Úřadu, schopnost komunikovat o tom, co už dělat nemůžeme, písemný, telefonický i osobní kontakt, kontakt s dětmi, sociokulturní rozdíly, klienti z romských rodin, z jiných kultur). Vzhledem k tomu, že do kontaktu s klienty přicházejí také zaměstnanci administrativy, bylo školení určeno i pro ně. Do popředí se dostala otázka slučitelnosti expertní a pomáhající role, vlastního bezpečí i bezpečí klienta, psychohygieny, motivace a prevence vyhoření. Mnoho otázek, které výcvik telefonické krizové intervence pomohl otevřít, jsou otázky manažerské, otázky supervizní a také otázky etické.

Výcvik v přístupu orientovaném na řešení

20. a 21. 6. 2019 (1. blok)

19. a 20. 9. 2019 (2. blok)

Brno, Impact Hub

Přístup orientovaný na řešení byl prezentován jako soubor komunikačních dovedností, které pracují s emočním polem klienta, podporují uvědomování jeho potřeb a podporují ho ve vytvoření strategie vedoucí k jejich naplnění včetně identifikace vlastních potřeb. V části orientované na samotného pomáhajícího profesionála byl zdůrazněn princip nezdolnosti jako celoživotní strategie profesionála. V rámci principu nezdolnosti je možné nalézt řadu oblastí, v nichž lze definovat zdroje pro svou práci, odborný i lidský růst a pro odolnost vůči stresu i vůči nárokům, které na pomáhajícího profesionála klade každodenní kontakt s klienty.

Stáž Child Inclusive Practice

26. – 28. 3. 2019, Exeter, Velká Británie

Cílem stáže bylo detailně se seznámit s programem Child Inclusive Practice, jak je realizován v prostředí a podmínkách Velké Británie, zjistit legislativní rámec a praxi v mediacích v Anglii a Walesu, způsob zapojení dětí do rozhodovacích procesů, limity jejich zapojení a obecné poznatky z praxe.

Účast na zahraničních odborných konferencích

- Protecting Families and Children's Rights, 7. – 8. 2. 2019, Štrasburk, Francie
- Mediation in the EU: Language, Law & Practice, 11. – 14. 3. 2019, Trevír
- International Seminar on the Search for Origins, 27. – 29. 5. 2019, Montreal, Kanada
- Transformative Dialogue: Party-Driven Conversations across Differences, 17. – 23. 6. 2019, Elspeet, Nizozemsko
- Gender, Inclusivity and Protecting the 21st Century Family, 3. – 5. 7. 2019, Londýn, Velká Británie
- Annual Conference on European Family Law 2019, 26. – 27. 9. 2019, Trevír, Německo

3.3.4 Klíčová aktivita 5

V úvodu roku 2019 se někteří zaměstnanci Úřadu účastnili víkendových filmových workshopů a ve spolupráci s externími spolupracovníky připravili 15 videospotů o činnosti Úřadu a o řešení rodinných krizových situacích, které jsou k dispozici na Youtube kanále Úřadu.

V listopadu 2019 byla dokončena učební pomůcka Rodina v mezinárodních souvislostech, která byla veřejnosti představena a distribuována na 7. projektové konferenci v Brně.

Byly dokončeny sborníky z 1. projektové konference s názvem Participační práva dětí. Sdílení dobré praxe, a z 2. projektové konference s názvem Zjišťování názoru dítěte v soudní praxi. Sborníky jsou dostupné na webových stránkách Úřadu.

6. konference projektu „Vyvažování zájmů a práv při rozhodování o dětech“

8. 2. 2019 9:00 – 17:00

Olomouc, Pevnost poznání UPOL

Konference byla realizována ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci za aktivní účasti odborných pracovníků Úřadu. Díky účasti na konferenci se ukázalo, že také Úřad může ve velké míře přinést do odborné diskuse dobře formulovaná teoretická východiska opřená o zřetelný paradigmatický posun – jakkoliv po praktické stránce není přímá práce s dětským klientem na Úřadu každodenní praxí, lze nalézt řadu úrovní participace, kde se praxe Úřadu s naplňováním participačních práv dětí protíná (informování dětí formou dopisů, webových stránek, YouTube kanálu).

7. konference projektu „CESTA ZA RODINOU – Příběhy mezinárodní adopce. Právo, trendy, zkušenosti“

15. a 16. 5. 2019

Brno, Hotel Voroněž

Konference se konala pod záštitou ministryně práce a sociálních věcí a věnovala se problematice mezinárodního osvojení a dalším souvisejícím otázkám. V průběhu konference byl kladen důraz jednak na reflexi aktuálních zkušeností s mezinárodním osvojením v nejrůznějších kontextech, jednak na prezentaci aktuálních trendů v nejrůznějších oblastech mezinárodních osvojení. Tématem, v němž se oba nosné body propojily vzájemně i s principem participace dítěte, byla otázka hledání biologických kořenů. Konference byla mimořádně přínosná, přispěla ke zdůraznění skutečnosti, že téma dětské participace prostupuje oblast mezinárodního osvojení v mnohem větší míře a ve vícero oblastech, než se na první pohled může zdát. Klade poměrně vysoké nároky na jednotlivé aktéry a k jejich naplnění je nezbytné jak neustále revidovat aktuální systém, tak rozšiřovat praktické dovednosti.

8. konference projektu „S respektem k dětem“

20. a 21. 11. 2019

Brno, Hotel Voroněž

Konference byla jedním z vyvrcholení projektu. Program shrnul dosaženou praxi Úřadu v uplynulých čtyřech letech v oblasti participace dítěte. Praxe byla prezentována na hlavním fóru, dále ve workshopech i v doprovodných materiálech (postery, videa, prezentace). Současně konference mířila na zmapování aktuálního postojů k participaci dítěte u české odborné veřejnosti, čemuž byl uzpůsoben výběr řečníků a rovněž začlenění dvou panelových diskuzí s odborníky. Jako nosné téma konference bylo vybráno téma dítěte v rodičovském konfliktu. První den konference byl zaměřen na právní stránku problému, druhý den byl věnován spíše psychosociální oblasti participace.

Výuka na vysokých školách

19. 3. 2019

Brno, Střední zdravotnická škola Brno

V zájmu přenosu dobré praxe nastupující generaci odborných pracovníků proběhla přednáška na Střední zdravotnické škole Brno, kterou připravili pracovníci oddělení mezinárodních adopcí a oddělení psychologů.

10. 4. 2019

Brno, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

V zájmu přenosu dobré praxe nastupující generaci odborných pracovníků proběhla přednáška pro posluchače oboru psychologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity.

3.3.5 Klíčová aktivita 6

Stáž zahraničního partnera – Německo

6. – 8. 3. 2019

Brno

Německo je jedním z nejsilnějších partnerů Úřadu na poli mezinárodního osvojení (120 osvojených dětí). Jedná se o jedinou zemi, kde Úřad spolupracuje se dvěma pověřenými organizacemi, a současně o jedinou zemi, kde se v roce 2019 počet žadatelů zvýšil. Důvodem setkání byla výměna zkušeností mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, koncepcí pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvou jediných možných forem náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení zprostředkovat.

Stáž zahraničního partnera – Španělsko

3. – 5. 4. 2019

Brno

Ačkoliv spolupráce se Španělskem na poli mezinárodního osvojení zatím není příliš dlouhá, řadí se mezi silné partnery Úřadu a nadále deklaruje vysoký zájem potenciálních žadatelů o osvojení z České republiky. Důvodem setkání byla výměna zkušeností mezi partnerskými orgány, seznámení se s činností orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, s koncepcí pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavních zařízení jako dvou jediných možných forem náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení zprostředkovat.

Stáž zahraničního partnera – Island

12. – 14. 5. 2019

Brno

Island je dlouhodobým a stabilním partnerem Úřadu na poli mezinárodního osvojení, spolupráce s islandským partnerem je v mnoha ohledech jedinečná. Obecným cílem setkání byla výměna zkušeností mezi partnerskými orgány, seznámení se s činností orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, s koncepcí pěstounské péče na přechodnou dobu jako relativně novým fenoménem v kontextu svěřování dětí z pěstounské péče na přechodnou dobu do mezinárodního osvojení.

Stáž u zahraniční partnerské organizace za účelem přenosu know-how v přípravách – Švédsko

24. – 26. 5. 2019

Göthenburg, Švédsko

Osvojení z České republiky má ve Švédsku velmi dobré reference ve srovnání s jinými zeměmi. Rozhodně by měla být zachována kvalita poskytovaných služeb z hlediska

otevřenosti a přístupu k informacím, poskytování odborného poradenství a provázení právníkem a psychologem Úřadu. Informace ohledně příprav žadatelů o osvojení realizované v zemi jejich původu jsou stěžejní pro to, aby informace podávané žadatelům následně v České republice byly pro ně komplementární a kongruentní. Díky realizované stáži bylo možné identifikovat tematické oblasti, které jsou zatím téměř neosloveny, a česká i švédská strana tak na ně může více zacílit. Důležitou součástí bylo setkání s rodinami, které osvojily děti z České republiky, případně s žadateli o osvojení, se kterými docházelo ke sdílení informací a ke konzultacím.

Stáž u zahraniční partnerské organizace za účelem přenosu know-how v přípravách – Dánsko

21. – 23. 10. 2019

Kodaň, Dánsko

Dánsko patří k zemím, s nimiž Úřad v oblasti mezinárodního osvojení spolupracuje nejdéle a kam bylo předáno nejvíce dětí do péče před osvojením a následně osvojeno. Z pohledu adopčního i psychologického oddělení je zpracování spisové dokumentace žadatelů a sociálně-psychologická příprava žadatelů o osvojení opakovaně hodnocena jako jedna z nejlepších. Hlavním obsahovým bodem stáže bylo seznámit se co nejkonkrétněji s přípravou žadatelů, a to jak na úrovni procesu, tak přímé práce s klienty, kdy cílem stáže bylo získat možná doporučení a inspiraci pro dobrou přípravu žadatelů pro mezinárodní osvojení. Součástí stáže byla rovněž možnost setkat se s rodinami, které osvojily děti do Dánska ze zahraničí, a získat tak konkrétní představu o jejich spolupráci se zapojenými organizacemi od příprav žadatelů až po využití postadopčního servisu.

Stáž u zahraniční partnerské organizace - Nizozemsko

14. – 16. 10. 2019

Haag, Nizozemsko

Nizozemsko je jedním z nejnovějších partnerů na poli mezinárodního osvojení. Během stáže se zaměstnanci Úřadu měli možnost seznámit se stávajícím systémem péče o ohrožené děti v Nizozemsku se zvláštním zřetelem na mezinárodní osvojení. Velký prostor byl věnován diskuzím s nizozemskými kolegyněmi, které vyhodnocují matching zasláný z České republiky. Došlo také k historicky prvnímu setkání s nizozemským ústředním orgánem, kdy tato schůzka byla věnována zejména vysvětlení úlohy obou ústředních orgánů. Proběhla také setkání s rodinami, které již osvojily děti z České republiky.

4. Realizace projektu Řízení kvality ÚMPOD

4.1 Identifikace projektu

Název:	Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	říjen 2019 až září 2021
Registrační číslo:	CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599

Popis projektu:

Předmětem projektu je zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a to prostřednictvím zavedení požadavků Metodického pokynu pro řízení kvality ve služebních úřadech schváleného usnesením vlády ze dne 4. dubna 2018 č. 214.

4.2 Cíle a přínosy projektu

Hlavním cílem projektu je zvýšit kvalitu řízení a fungování Úřadu.

Tento hlavní cíl je dále rozdělen do čtyř dílčích cílů:

1. Zvýšení kvality strategického rozvoje služebního úřadu
2. Zvýšení kvality řízení služebního úřadu
3. Zvýšení kvality řízení lidských zdrojů služebního úřadu
4. Zvýšení kvality řízení partnerství a výkonnosti služebního úřadu

Očekávané přínosy projektu:

- Díky zavedení vytyčených cílů do praxe vznikne flexibilnější prostředí v rámci úřadu a budou aplikovány pokročilé nástroje pro naplňování a sledování strategií a úkolů ÚMPOD.
- V ÚMPOD se zlepší a zefektivní komunikace vně i uvnitř úřadu napříč jednotlivými odděleními.
- Budou efektivněji řízeny lidské zdroje.
- Vzniknou nové standardy pro práci s dokumentací.
- ÚMPOD díky projektu přesněji definuje jednotlivé odpovědnosti a pravomoci zaměstnanců.
- Bude také umožněna účinnější koordinace jednotlivých aktivit úřadu a jejich správné zavedení.

4.3 Realizace projektu v roce 2019

Podstatná část projektu je realizována ve spolupráci s externím dodavatelem vzdělávacích a konzultačních služeb, který byl vzhledem k předpokládané výši zakázky vybírán v zadávacím řízení zakázky malého rozsahu. V roce 2019 byla připravená rozsáhlá zadávací dokumentace, zejména byl specifikován rozsah požadovaných služeb a definován systém spolupráce s dodavatelem.

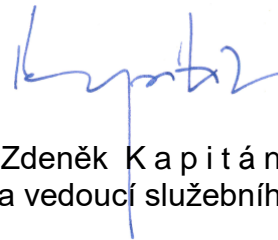
V souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech schváleným usnesením vlády ze dne 4. dubna 2018 č. 214 a projektovou žádostí bylo aktualizováno a doplněno složení Týmu kvality Úřadu, jehož úkolem je postupně zavádět kritéria kvality, tj. projednávat, navrhopvat a následně provádět opatření směřující k zavedení systému řízení kvality.

V roce 2019 bylo zajištěno personální obsazení projektového týmu a byla realizována řada přípravných prací.

5. Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2019 Úřad nadále zejména plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva. V roce 2019 se Úřad setkal s novými výzvami ať již ve oblasti mezinárodního osvojení, kde se projevoval větší zájem dětí o pátrání po jejich biologických kořenech, v oblasti většího zapojování dětí do všech vyřizovaných agend či v připravované změně poskytování mediací. Rok 2019 se nesl ve znamení zakončení participačního projektu a v prvních přípravách na nový projekt zaměřený na kvalitu řízení Úřadu. Kromě běžné práce ve prospěch dětských klientů a jejich rodin tak Úřad mimořádně intenzivně šířil svoji praxi a nabyté znalosti a dovednosti ve vztahu k nejširší odborné veřejnosti.

Brno 30. červen 2020

Zdeněk K a p i t á n,
ředitel a vedoucí služebního úřadu